

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/zsrs/85970,Nie-tylko-decyzja-z-5-marca-1940-r-Biuro-Polityczne-WKP-b-jako-organ-odpowiedzial.html>

Fot. z zasobu IPN

ARTYKUŁ

Nie tylko decyzja z 5 marca 1940 r. Biuro Polityczne WKP(b) jako organ odpowiedzialny za represje wobec obywateli polskich w latach 1939-1945

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa

Autor: SŁAWOMIR KALBARCZYK 06.09.2021

Dmitrij Tokariew, szef Zarządu NKWD obwodu kalinińskiego, przesłuchiwany przez rosyjskich prokuratorów prowadzących śledztwo w sprawie Zbrodni Katyńskiej wypowiedział w pewnym momencie znamiennej uwagę: *Wyżej Biura Politycznego u nas nie ma żadnych instancji. Tylko siódme niebo.*

Miał całkowitą rację: wbrew głośzonym niekiedy poglądom to nie NKWD, a partia komunistyczna sprawowała niepodzielną władzę w Związku Sowieckim. A jej najwyższym organem, który na co dzień – tzn. w okresie między plenarnymi posiedzeniami Komitetu Centralnego tej partii – kierował sprawami państwa, było właśnie Biuro Polityczne WKP(b), zwane skrótowo Politbiurem.

Jednym z pierwszych zadań, z którym musiało uporać się Biuro Polityczne po agresji na Polskę była kwestia polskich żołnierzy wziętych do niewoli przez Armię Czerwoną. 2 października 1939 r. podjęło ono decyzję, że wzięci do niewoli oficerowie zostaną osadzeni w obozie w Starobielsku, natomiast policjanci w obozie w Ostaszkowie.

To, co nazywamy „kierowniczą rolą partii”, zostało wpisane do sowieckiej Konstytucji z roku 1936, zwanej Stalinowską. Od tego momentu partia komunistyczna uzyskała formalnie „prawo” do kierowania wszystkimi organizacjami społecznymi, a także organami państwa. I z prawa tego korzystała – bez jej sankcji, czyli *de facto* bez sankcji Politbiura, którego pracami nieformalnie kierował Józef Stalin, NKWD nie podejmowało żadnej większej akcji o charakterze represyjnym.

W okresie, który nas tu interesuje, w skład Biura Politycznego – poza wymienionym już Stalinem – wchodził: Andriej Andriejew, Nikita Chruszczow, Łazar Kaganowicz, Michaił Kalinin, Anastas Mikojan, Wiaczesław Mołotow, Kliment Woroszyłow i Andriej Żdanow. Poza Mołotowem, który niekiedy zdobywał się na samodzielne zdanie, wszyscy inni członkowie Politbiura bezwzględnie podporządkowywali się woli Stalina. Doskonale zdawali sobie sprawę, że ich życie całkowicie zależy od niego.

Uchwały z lat 1939-40

Jednym z pierwszych zadań, z którym musiało uporać się Biuro Polityczne po agresji na Polskę była kwestia polskich żołnierzy wziętych do niewoli przez Armię Czerwoną. 2 października 1939 r. podjęło ono decyzję, że wzięci do niewoli oficerowie zostaną osadzeni w obozie w Starobielsku, natomiast policjanci w obozie w Ostaszku. Rozstrzygnęło też los szeregowych: w zależności od miejsca zamieszkania mieli być oni albo zwolnieni, albo przekazani Niemcom.

Zatrzymanie oficerów i policjantów w niewoli okazało się wkrótce rozwiązaniem prowizorycznym. Nie minęło nawet pół roku, kiedy Biuro Polityczne przychyliło się do wniosku szefa NKWD, Ławrentija Berii, by wszystkich oficerów i policjantów przetrzymywanych w obozach jenieckich rozstrzelać. Podejmując 5 marca 1940 r. taką decyzję, Politbiuro zaakceptowało jednocześnie kolejną propozycję Berii – by rozstrzelać 11 tys. więźniów, przetrzymywanych w więzieniach NKWD na ziemiach polskich zajętych przez ZSRS po 17 września 1939 r.

W uchwale podjętej 13 czerwca 1945 r. Politbiuro nie tylko zatwierdziło akt oskarżenia podstępnie aresztowanych 16 Przywódców Polskiego Państwa Podziemnego, ale także ustaliło szereg innych kwestii związanych z przeprowadzeniem procesu, takich jak: czas, miejsce i osoby oskarżycieli.

W podjęciu tej zbrodniczej decyzji nie wzięli udziału – z nie do końca znanych przyczyn – trzej członkowie Biura Politycznego: Andriejew, Chruszczow i Żdanow. Wszyscy inni głosowali „za”.

Równie „gładko” Politbiuro zaakceptowało propozycje szefa NKWD dotyczące masowych deportacji ludności z okupowanych przez Sowieców Kresów Wschodnich II RP. Kolejno zapadały uchwały o wysiedleniu:

- osadników wojskowych wraz z rodzinami – 4 grudnia 1939 r.;
- rodzin jeńców wojennych i osób represjonowanych (do Kazachstanu) – 2 marca 1940;
- uchodźców [wojennych], którzy wyrazili chęć wyjazdu na ziemie polskie zajęte przez Niemców – 2 marca

1940.

Uchwała Politbiura podjęta 15 stycznia 1943 r. pozbawiała obywateli polskich na terenie ZSRS obywatelstwa polskiego i uznawała ich za obywateli Związku Sowieckiego. Mieli oni przyjąć sowieckie dokumenty tożsamości, a w przypadku odmowy należało pociągać ich do odpowiedzialności karnej.

Uchwała z 14 października 1942

Zbrodniczą działalność Biura Politycznego wobec obywateli polskich zastopował na pewien czas układ Sikorski-Majski, podpisany 30 lipca 1941 r. w Londynie. Na jego mocy Polska i ZSRS stały się sojusznikami, a ostrze zawartego sojuszu skierowane było przeciwko Niemcom.

Poprawa stosunków polsko-sowieckich okazała się nietrwała i już po kilku miesiącach od sygnowania wspomnianego układu zaczęły one ulegać erozji. Przyczyną tego stanu rzeczy była agresywna polityka Kremla, który podtrzymywał swoje roszczenia do ziem polskich zagarniętych na mocy układów z Niemcami z 1939 r. Jednym z objawów tej erozji była akcja z lata 1942 r. skierowana przeciwko placówkom zorganizowanym przez Ambasadę RP w ZSRS, które opiekowały się ludnością polską na terytorium państwa sowieckiego (delegatury, mężowie zaufania). Posługując się fałszywymi oskarżeniami o prowadzenie przez nie działalności szpiegowskiej NKWD przeprowadziło aresztowania ich pracowników. Los uwięzionych Biuro Polityczne rozstrzygnęło w uchwale, podjętej 14 października 1942 r. Nakazywała ona przekazać sprawy 16 aresztowanych osób trybunałom wojskowym, a pozostałych 78 osób skazać na wydalenie z granic ZSRS.

Uchwała z 15 stycznia 1943

Kolejna uchwała Politbiura skutkująca policyjnymi represjami wobec obywateli polskich została podjęta 15 stycznia 1943 r. Pozbawiała ona obywateli polskich na terenie ZSRS obywatelstwa polskiego i uznawała ich za

obywateli Związku Sowieckiego. Mieli oni przyjąć sowieckie dokumenty tożsamości, a w przypadku odmowy należało pociągać ich do odpowiedzialności karnej. Przeprowadzenie akcji wręczania sowieckich paszportów powierzono NKWD, co skończyło się orgią przemocy: opór obywateli polskich łamano biciem, zastraszaniem i osadzaniem w więzieniach. Ponad półtora tysiąca osób skazano na osadzenie w łagrach.

Uchwała z 13 czerwca 1945

Na koniec trzeba wspomnieć o kluczowej roli Biura Politycznego w słynnym procesie 16 Przywódców Polskiego Państwa Podziemnego. W uchwale podjętej 13 czerwca 1945 r. Politbiuro nie tylko zatwierdziło akt oskarżenia podstępnie aresztowanych Polaków, ale także ustaliło szereg innych kwestii związanych z przeprowadzeniem procesu, takich jak: czas, miejsce i osoby oskarżycieli.

***

Jak z powyższego tekstu jasno wynika, Biuro Polityczne Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików) było zbrodniczym organem, odpowiedzialnym za uruchamianie kolejnych akcji represyjnych wobec obywateli polskich. Nie można o tym zapominać i ograniczać zakresu odpowiedzialności za te tragiczne w skutkach działania tylko i wyłącznie do osławionego NKWD.

COFNIJ SIĘ